

*Ю.В. Чала, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*

НАСЛІДКИ ПРИЙНЯТТЯ БАЗЕЛЯ III ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

Світовий фінансовий регулятор затвердив нові вимоги щодо капіталізації банків 27 країн світу. Головною умовою визначено, що в наступні вісім років необхідно вдвічі наростити власні капітали та сформувати додаткові резерви під проблемні активи. Проблемними для іноземців стануть не тільки кредити, за якими виникають перебої з платежами, а й будь-які інші вкладання коштів, які не приносять прибуток останні декілька років. Серед таких можна виділити українські фінансові установи, які протягом 2004-2008 рр. активно викупали іноземці. 12 вересня Базельський комітет з банківського нагляду оновив стандарти, за якими тепер будуть затверджуватися нові фінансові нормативи для банків світу. Ці стандарти отримали назву "Базель III". Вони містять дві головні вимоги. Перша стосується підвищення у 1,5-2,4 рази нормативу адекватності капіталів першого та другого рівнів. Друга вимога – банки повинні сформувати додатковий або, як його назвали в Базелі III, буферний капітал (2,5 % активів), а також спеціальні резерви у випадку активного росту кредитного портфеля. Їх розмір коливатиметься від 0 до 2,5 % капіталу. Після погодження з центробанками кожної з 27 країн, які є членами Базельського комітету, стандарти затвердять остаточно вже наприкінці 2010 р.

Підвищення вимог по капіталізації банків – перша конкретна реакція фінансової спільноти на світову фінансову кризу. Слід зазначити те, що підвищення нормативних вимог – поки що єдине, чим банківські регулятори можуть захиститися від великих фінансових потрясінь. Це стало зрозумілим ще у 1988 р., коли країни "Великої десятки" заснували Базельський комітет та запровадили норматив достатності капіталу, на якому базувався Базель I. Спочатку виконання Базеля I було добровільним, але вже у 1992 р. воно стало обов'язковим. На жаль, навіть створення перших світових банківських стандартів не змогло захистити фінансовий світ від двох потрясінь 1995 та 1998 рр. Проаналізувавши ці фінансові потрясіння, фінансисти у 2004 р. затвердили ще більш жорсткі нормативи Базеля II, які до цього часу виконують банки багатьох країн. Перед тим, як прийняти Базель III, фінансисти намагалися розрахувати розмір капіталу, який акціонерам банків різних країн світу необхідно буде вкласти, щоб виконати нові нормативи. З приводу цього, наприклад, банківська асоціація Німеччини визначила, що 10 найбільшим німецьким фінансовим установам потрібно 105 млрд. євро.

Стало зрозуміло, що українській банківській системі не уникнути нової хвилі реформування світового фінансового сектора. За даними НБУ, на 1 серпня в 2010 р. в Україні було 52 банки з іноземним капіталом із 176 діючих. Практично всі вони мають акціонерів в країнах – учасниках Базельського комітету, і тому їх материнські структури будуть обов'язково виконувати положення Базеля III. Безперечно, першим їх кроком при виконанні нових стандартів буде тотальна економія. Наступним кроком для іноземців стане аудит власних активів та позбавлення від проблемних, під які, згідно з Базелем III з 2013 р. доведеться формувати додаткові резерви. За даними НБУ, за результатами роботи в першому півріччі 2010 р. 18 з 52 фінансових установ з іноземним капіталом показали збитки. Найбільші проблеми виявилися у банку “Форум” (власник – німецький Commerzbank). Його збитки становили 1,478 млрд. грн. На другому місці – УкрСиббанк (власник – французький BNP Paribas) – 1,262 млрд. грн., третє місце посів Кредобанк (власник – польський РКО ВР) – 353,224 млрд. грн.

На думку експертів, в даний час європейські банки не почнуть інвентаризацію своїх активів у світі та в Україні. Скоріше за все, вона розпочнеться вже після остаточного затвердження Базеля III та отримання балансів всіх структур, які входять у групу, за результатами роботи у 2010 р. Будь-яких висновків та конкретних дій щодо дочірніх структур слід очікувати не раніше другого півріччя 2011 р. Але у найближчий час фінансові установи з іноземним капіталом зменшать свою активність на вітчизняному кредитному ринку, вони ще більше ускладнять вимоги до позичальників. Для того, щоб збільшувати кредитування та піднімати ризикові активи, банкам доведеться нарощувати власний капітал. В іншому випадку буде досить важко виконати вимоги Базеля III. Однак у цій ситуації будуть вигравати дві інші групи кредиторів: держбанки з українським капіталом та держбанки з російським капіталом. Росія входить до Базельського комітету, її фінансові установи зараз працюють за Базелем II і, звичайно, перейдуть до Базеля III. Але перед ними не стоїть проблема капіталізації, особливо перед державними банками. В разі необхідності уряд РФ збільшить розміри капіталів своїх структур. Щодо дій фінансових установ України з вітчизняним капіталом стосовно Базеля III, то НБУ офіційно заявив, що не має наміру підсилювати вимоги до капіталів банків до кінця 2010 р. і продовжить дотримуватися Базеля I. Однак, коли ставлення міжнародних рейтингових агентств та аудиторів до банків з іноземним капіталом зміниться, вони почнуть ще більш активно наполягати у своїх висновках на недостатню капіталізацію банківської системи України.